Tien lessen voor aanleg en monitoring

1. Leg gebieden aan van voldoende omvang. Tot nu toe zijn de gerealiseerde oppervlaktes herstelde natuur relatief klein. De soortenrijkdom en habitatdiversiteit zijn direct gerelateerd aan de omvang van natuurgebieden (Esselink e.a. 2003). Sommige doelsoorten, zoals de Roerdomp, hebben ook een aanzienlijk groot leefgebied nodig. Pas bij voldoende omvang van de maatregelen zal het effect afstralen op het hele watersysteem (Simons et al. 2000, Bak et al. 2007). Door te investeren in de verbinding en samenhang tussen deelgebieden kan de gezamenlijke draagkracht van kleinere gebieden ook vergroot worden. Dit is met name van belang voor soorten met een beperkte actieradius.
2. Let op recreatief medegebruik. Uit de monitoring blijkt dat recreatie in natuurgebieden bijna altijd een negatief effect op de vogelpopulatie heeft (bijv. Vatrop). Slim zoneren is de leus (IJsselmonding).
3. Variatie binnen een ontwerp maakt het robuuster voor veranderende omstandigheden (bijvoorbeeld verschillende hoogtezones bij eilanden).
4. Door in te zetten op maatregelen voor herstel van habitats die nu ontbreken, maar wel in het watersysteem thuishoren kan ‘snel gescoord’ worden voor KRW. Als voorbeeld het aanleggen van kunstriffen voor de kust waar veel organismen van profiteren die daar nu geen plek vinden.
5. Ga echter niet zitten schaven aan een ontwerp: laat zoveel mogelijk natuurlijke processen het werk opknappen. Kies daarom voor een maatregel die past bij de systeemkenmerken, anders gaan de processen niet werken.
6. Kies een maatregel die weinig beheer vergt. In de praktijk zijn de financiële middelen voor beheer altijd beperkt. Van sommige maatregelen is bij voorbaat bekend dat ze veel beheer gaan vergen. In zo’n geval is het verstandig voor de aanleg na te gaan of het gewenste beheer wel gevoerd kan worden en hier indien nodig het ontwerp op aan te passen (bijvoorbeeld toegankelijkheid van een eiland). Als het benodigde beheer niet gevoerd kan worden, is het wellicht verstandig een andere maatregel te kiezen.
7. Combineer. Er worden veel (onderhouds)maatregelen uitgevoerd in Rijkswateren. Het gros heeft echter niet (alleen) natuurherstel als doel. Steeds vaker worden combinaties gemaakt van bijvoorbeeld veiligheid en natuurontwikkeling. Toch gebeurt er ook nog heel veel zonder dat de vraag gesteld wordt of ecologische optimalisatie mogelijk is. Voor heel veel niet-ecologische ingrepen is vanuit ecologisch oogpunt wel een wensenlijstje te geven. Zeker voor de KRW zijn al deze kleine bijdragen nodig om de kwaliteit van het waterlichaam als geheel op te krikken.
8. Als van effecten van een maatregel nog weinig bekend is, is monitoring belangrijk om van te leren. Richt de monitoring niet alleen op het doel van de maatregel, maar ga na welke doelen mogelijk nog meer gediend kunnen worden (zie voorgaande tip). Om ook de effecten op de lange termijn en de effecten van beheer goed in beeld te krijgen, is periodieke herhaling van de monitoringsprogramma’s nodig. En vergeet de nulsituatie niet!
9. Kijk goed of op de gewenste locatie de randvoorwaarden voor de maatregel wel voldoende aanwezig zijn. Een locatiekeuze wordt uiteraard vaak ingegeven door allerlei praktische zaken: waar is grond beschikbaar, waar is combinatie met een andere maatregen mogelijk, etc. Als de locatie echter onvoldoende voldoet aan de minimale eisen voor de beoogde maatregel, zul je daarna je handen vol hebben aan het oplossen van ontstane problemen. Soms is afwachten tot zich een nieuwe gelegenheid voordoet dan verstandiger.
10. Voorkom het creëren van ecologische sinks: wel broedgebied, maar geen foerageergebied. Kies dus alleen voor de aanleg van broedhabitat als in de nabije omgeving voldoende geschikte voedselgebieden zijn.